

OUTI SALOVAARA

RUPLA- RUHTINAAT

**VENÄLÄISEN BISNEKSEN
HÄMÄHÄKINVERKOT
SUOMESSA**

© Outi Salovaara ja Atena / Kustannusosakeyhtiö Otava

Tekstin- ja tiedonloughinta kielletty.

Kansi: Tommi Tukiainen

Atena
Jyväskylä
atena.fi

Tekstin- ja tiedonloughinta kielletty.

ISBN 978-951-1-49819-3

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2025

SISÄLLYS

Johdanto	7
Gazprom-miesten, veroparatiisiyhtiöiden ja kaupunkisodan taistelutanner	21
Moskovan kuvernöörin lanko kiinteistökaupoilla	30
Putinin sotilasgerontologi ja pitkän elämän instituutti	41
Omistus katoaa Neitsytsaarille	52
Kleptokratian kiertävät rosvot	61
Venäjään rakastuneelle Savonlinnalle kelpasi myös KGB-miehen datakeskusyhtiö	71
Tiedustelupalvelumiehen salamyhkäinen datakeskus	80
Venäjä hurmasi kaupunginjohtajan	99
Hyökkäyssota koetteli KGB-miehen liiketoimia	125
Putinin ortodoksihierojalle nousi lomakylä Syvärijärven rantaan	139
Arkkimandriitan poika toi Putinin harmaan eminenssin Tahkolle	151
Suomen ortodoksit hemmottelivat Konstantin Gološtšapovia	189
Presidentti hylkäsi ortodoksihierojansa	206

Leonidin mummonmökkitehdas ja oudot suomalais-venäläiset tiedemiehet	217
EU-hankehumppa ja Venäjä-toiveiden tynnyrit	224
Eversti FSB-yhteyksineen kaupungin kumppanina	249
EU-hanke Kremlin sotateollisen kompleksin tukena	261
Idästä haalitut osaajat kehittivät polkupyöräilymatkailua	266
Professori Jevgenin venäläis-suomalainen kaksoiselämä	277
Mummonmökkitehtailijan kirjavat selitykset	298
 Pietarin taide- ja kulttuurieliitti heitti verkkonsa saaristomerelle ja Saimaalle	 311
Neuvostointelligentsiasta Mossalaan matkailuyrittäjäksi	325
Tärkeää paritusta Venäjän diplomaattiasunnoissa	342
Neuvostolentopalloilijasta Mariinski-teatterin apulaiseksi	354
Eremitaasin johtaja Kremlin soturina	368
 Lopuksi	 375
Kiitokset	381
Lähteet	384
Arkistolähteet	411
Viitteet	415
Henkilöhakemisto	428

JOHDANTO

Syksyllä 2003 rymistelin Nuijamaan rajanylityspaikan kautta bussilla itään. Bussin kyydissä oli Itä-Suomen sanomalehtimiesyhdistyksen Issyn journalisteja matkalla Pietariin toimittajaseminaariin paikallisten kollegoiden kanssa. Pietarista bussi jatkoi Novgorodiin, missä päädyin kollegani Marjatta Jaatisen kanssa paikallisen kremlin viihtyisään ravintolaan nauttimaan *sovjetskoje šampanskojea* ja illallista.

Viereisessä pöydässä istui nelihenkinen perhe: äiti, isä ja kymmenen vuoden tietämillä olleet tyttö ja poika. He kaikki olivat tummahiuksisia ja -silmäisiä ja kauniisti pukeutuneita. Kun Marjatta meni naistenhuoneeseen, isä pyysi minut pöytänsä. ”Älkää yksin istuko, tulkaa tänne, *požaluista*”, hän komensi. Yritin selittää, että kaverini tulee ihan pian takaisin, mutta minulle kaadettiin jo kuohuviiniä. Isä kertoi saman tien hyvin luontevasti, että hänen appiukkonsa oli paikallisen armenialaisen mafian pää. ”Juodaan nämä, ja sitten lähdetään meille kotiin”, hän sanoi. Palattuaan Marjatta ihmetteli siirtymistäni vieraaseen pöytään, mutta hänkin sai heti lasin käteensä ja tiedon, että kohta mennään mafiaperheeseen jatkoille. Pian koko kuusihenkinen seurueemme poistui kremlistä Ladalla, joka kuskeineen oli tilattu paikalle.

Perhe asui tavallisessa rupsahtaneessa lähiökerrostalossa, mutta asunto oli tilava ja mukava. Äiti laittoi lapset nukkumaan ja ryhtyi

sitten kantamaan meille ruokaa ja juomaa. Hän tarjoili aina vain uusia armenialaisia herkkuja ja juotavia, vaihtoi välillä vaatteita ja esitti meille armenialaisia tansseja. Isä taas kertoi avomielisesti mafiaelämästä suomalaisille toimittajille, olimmehan auliita kuuli-joita emmekä monien paikallisten tavoin karsastaneet eksoottista perhettä. ”Onhan se mafiapomon elämä vaarallistakin. Hautausmaalla makaa jo monta tuttua. Mutta sellaista on liikemiesten elämä kaikkialla”, totesi perheenisä. Hän ei ottanut kuuleviin korviinsa selitystämme, ettei esimerkiksi Suomessa tapeta bisnesihmisiä. ”Kaikkialla ammutaan liikemiehiä”, mies piti päänsä.

Hän levitti eteemme Novgorodin keskustaan tulossa olleen ravintolansa piirustukset. ”Appiukko hoitaa kaikki luvat valmiiksi. Hänellä on muuten myös yksi ydinvoimala. Tiedätkö Suomessa jonkun, joka tarvitsee edullista ydinsähköä?” Emme keksineet ydinsähkön tarvitsijaa, mutta lupasimme selvittää asiaa. Aamuyöstä juoma- ja ruokakiintiömme oli vähintäänkin täynnä, ja oli aika palata hotelliin. Isäntämme tilasi jälleen paikalle auton, saatteli hiprakassa olleet vieraansa alakertaan, maksoi kuljettajalle etukäteen ja hyvästeli kohteliaasti. Sen jälkeen emme perheestä kuulleet.

Yli 20 vuoden takainen tapaus tuli mieleeni tätä kirjaa kirjoittaessani. Siihen kiteytyy monta olennaista venäläiseen liike-elämään, valtarakenteisiin ja mentaliteettiin liittyvää asiaa: korruptio, opportunisti, oman lähipiirin suojele, carpe diem -ajattelu, epärealistiset bisnesideat, rajaton vieraanvaraisuus ja ystävällisyys, suhdeverkostot sekä piittaamattomuus yhteiskunnan virallisista rakenteista tai lainsäädännöstä. Täsmälleen samoihin piirteisiin olen törmännyt journalistina Suomessakin kirjoittaessani täällä toimivien venäläisten kiinteistökaupoista ja yritystoiminnasta.

Tässä kirjassa valotan joidenkin varakkaiden ja hyvin verkostoituneiden venäläisten omalaatuisilta vaikuttavista Suomen-

bisneksiä ja pohdin myös niiden merkitystä Suomen taloudelle ja turvallisuudelle. Käsittelemäni tapaukset eivät luonnollisesti ole koko totuus. Enemmistö venäläisten Suomessa tekemistä kiinteistökaupoista on ollut tavallisten venäläisten tekemiä – siis sellaisten, jotka ilman suurta varallisuutta ja erityisen vaikutusvaltaista asemaa ovat onnistuneet ansaitsemaan ja säästämään tarpeeksi rahaa ostaakseen vapaa-ajan kodikseen vaikkapa rintamamiestalon Imatralla. He ovat esimerkiksi voineet olla pienyrittäjiä, jotka ovat halunneet saada säästönsä turvaan epävakaaasta kotimaasta ja samalla tukikohdan, jossa levätä ja nauttia helposti saavutettavan Suomen rauhasta. Nykyisin suurin osa venäläisten tekemistä kiinteistökaupoista on vakituisesti Suomessa oleskelevien venäläisten tekemiä.

Suomi on ollut houkutteleva kohde erityisesti Venäjän lähi-alueilla eli Pietarin ja Viipurin seudulla ja Karjalan tasavallassa asuville. Niin sanottuina normaaleina aikoina oli melko nopeaa ja helppoa päästä Venäjältä Suomeen. Läheisyyden lisäksi houkuttimena oli esimerkiksi Suomessa myytävien elintarvikkeiden ja muiden tuotteiden laatu. Suomalainen raejuusto ei taatusti syty palamaan siihen lisättyjen lisäaineiden vuoksi, eikä maitoa jatketa vedellä. Suomessa myyty Fairy oli venäläisten ykkösostoksia, sillä sen väitettiin pesevän paremmin kuin Venäjällä myydyn Fairyn. Ja entä suomalainen lohi ja muut kalatuotteet! Venäläiset rakastavat kalaa, mutta Venäjällä esimerkiksi kylmäketju saattaa katketa, ja hyväälaatuista ja kohtuuhintaista kalaa on vaikea saada. Suomessa monet tuotteet ovat myös olleet halvempia kuin Venäjällä. Yhteen aikaan venäläisten bussien ja henkilöautojen tavaratilat olivat täynnä Suomesta ostettuja edullisia silityslautoja, ja yhteen aikaan Lappeenrannan K-Rauta oli venäläisten ansiosta Suomen suurin muovijoulukuusien myyjä, jonka ilmoittamiin mammuttimaisiin myyntimääriin suhtauduttiin K-ryhmän pääkonttorilla epäluuloisesti.

Mutta oli Suomessa muutakin. ”Kun ajan rajan yli Venäjältä Suomeen, ilma tuntuu heti raikkaammalta ja tuntuu, että hengitän helpommin”, sanoi venäjän kielen opettajani Svetlana Pietaris-
sa joskus pari vuosikymmentä sitten. Sivistyneellä ja henkisistä asioista kiinnostuneella Svetlanalla oli suorastaan romanttinen kuva Suomesta. ”Suomessa kaikki on tehty ihmistä varten. Venäjällä kaikki on tehty valtiota varten”, hän huokaisi. Venäjään verrattuna suorastaan yliturvallinen Suomi saattoi olla venäläisille tylsä, mutta he arvostivat suomalaisten lainkuuliaisuutta, toimivia palveluja, hyviä maanteitä ja siistejä ja hyvin hoidettuja asutuskeskuksia ja pihapiirejä. Nämä seikat miellyttivät myös niitä venäläisiä, joilla oli paljon rahaa, valtaa ja suhteita. Tukikohta Suomessa ei ehkä vetänyt vertoja Nizzalle tai Kyprokselle, mutta pieni Suomi oli vastaanottavainen, turvallinen ja lähellä.

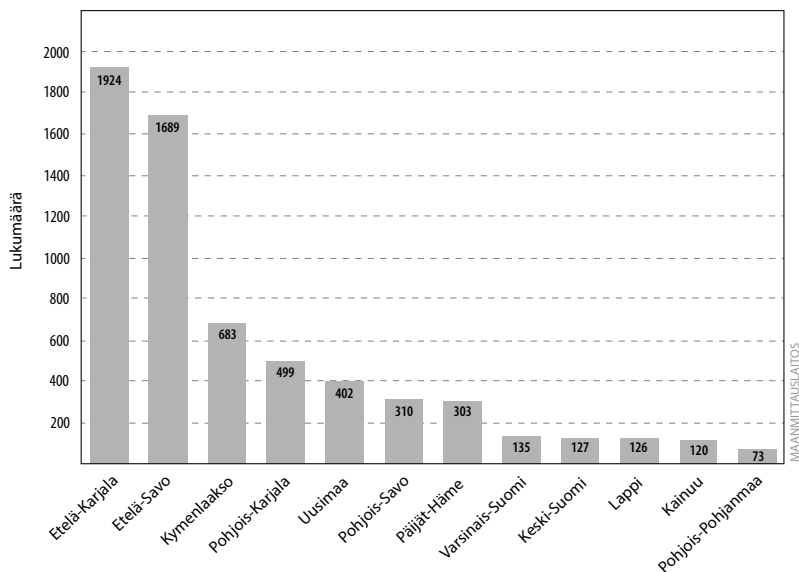
Venäläisestä näkökulmasta suomalaiset ovat lainkuuliaisia, mutta samalla ehkä hieman yksinkertaisia hirttäytyessään rehellisyyteen ja lakien noudattamiseen. Monelle suomalaiselle venäläiset taas näyttäytyvät epäluotettavina ja ailahtelevina, aivan niin kuin Venäjän valtiokin. Venäläiset ovat kautta historiansa oppineet, ettei rehellisyys, luottavaisuus ja sääntöjen ja lakien noudattaminen tuota tulosta. Venäjällä huijaaminen tai valehteleminen ei edes tarkoita samaa kuin Suomessa: Venäjällä totuus on suhteellista ja muuntuu tilanteen ja keskustelukumppanin mukaan. Olennaista on olla lojaali omilleen, ja valehteleminen ja huijaaminen omaksi ja lähipiirin hyväksi on täysin sallittua – se ei edes täytä venäläisittäin valehtelemisen tunnusmerkkejä. Ja on hyvä muistaa, että venäläiset ovat maailman mittakaavassa normaalimpia kuin suomalaiset. Pohjoismainen demokratia, jossa yhdistyvät poikkeuksellisen suuressa määrin avoimuus, luottamus, lainkuuliaisuus ja vähäinen korruptio, on säännön vahvistava poikkeus.

Aloin perehtyä venäläisten Suomessa tekemiin kiinteistökauppoihin 2000-luvun alussa. Tuolloin idästä tulleita venäläisiä ostajia alkoi olla Suomessa niin paljon, että ilmiö alkoi herättää huomiota. Eduskunta oli vapauttanut kiinteistökaupan myös kolmansista maista tuleville ostajille lakimuutoksella, joka tuli voimaan vuoden 2000 alussa. Laki hyväksyttiin eduskunnassa ilman ensimmäistäkään puheenvuoroa. Lakia valmisteltaessa jonkinlaista huolta olivat herättäneet saksalaiset, joiden pelättiin ostavan Suomen rannat. Kukaan ei ajatellut, että venäläisistä tulisi nopeasti ylivoimaisesti suurin ulkomaalainen kiinteistönostajaryhmä.

Absoluuttisilla määrillä mitattuna venäläisten kiinteistökauppoja on tehty eniten Kaakkois-Suomen Etelä-Karjalassa. Imatran Pelkolan sekä Lappeenrannan Nuijamaan ja Vainikkalan rajanylityspaikat tekivät maakunnan helpoksi saavuttaa, ja varsinkin Stora Enson ja

Venäläisten kiinteistöostot alueittain

Maakuntien top-12 1998–2024

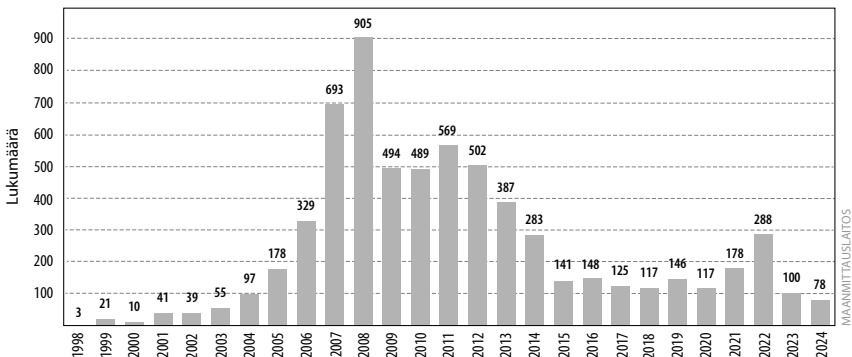

vakuutusyhtiöiden pääosin omistavalla Tornator-metsätalousyhtiöllä oli komeita Saimaan rantakiinteistöjä vaativaankin venäläiseen makuun. Yhtiö tekikin venäläiskaupoilla miljoonien tilin.

Silloinen journalistikollegani Hannu Ojala keksi vuoden 2006 tienoilla, miten saada seikkaperäisempää tietoa kiinteistökaupoista. Kaupanvahvistajien kiinteistönluovutusilmoitukset lähetetään kuntiin mahdollista etuosto-oikeuden käyttämistä varten. Kun kiersimme säännöllisesti Etelä-Karjalan kunnat tutkimassa kiinteistönluovutusilmoitukset, saimme yksityiskohtaista tietoa siitä mitä, mistä, keneltä ja millä hinnalla venäläiset olivat kiinteistöjä ostaneet. Esimerkiksi Maanmittauslaitokselta muita kuin hyvin yleisen tason tietoja oli lähes mahdoton saada edes kovalla hinnalla, eikä Maanmittauslaitoksen tilastoissa myöskään ole venäläisten tai muiden ulkomaalaisten hallinnoimien yhtiöiden nimiin tehtyjä kauppvoja. Niitä oli Etelä-Karjalassa joinakin vuosina jopa noin viidesosa kaikista venäläisten tekemistä kiinteistökaupoista. Maanmittauslaitoksen tilastoissa eivät myöskään näy ne venäläisten omistajien kiinteistömyynnit, joissa kiinteistö siirtyy muulle kuin toiselle venäläiselle.

Venäläisten kiinteistöostot vuosittain

Ostojen lukumäärä 1998–2024

Keräämiemme tietojen perusteella oli myös mahdollista selvittää ostajien taustoja venäläisistä lähteistä. Heidän joukostaan löytyi monenlaista väkeä, kuten jättimäisen kaasumonopolin Gazpromin ja Venäjän valtiontelevisioon johtajia, moskovalaisia it-pohattaja – ja jopa Lemmin kunnalta omakotitontin ostanut palkkamurhasta etsintäkuulutettu pietarilaismies.

Varakkailla kiinteistönostajilla näytti olevan runsaasti irtonaista rahaa ja suurisuuntaisia bisnesideoita. He ostivat suuria ja kalliita kiinteistöjä, perustivat osakeyhtiöitä ja suunnittelivat milloin alppityyliä noudatellutta hotellia Tahkolle, milloin ikuista nuoruutta lupailutta peptidi-instituuttia Saimaalle. Vuodet vierivät, ja yhä uudestaan suurisuuntaiset ja vähän vaatimattomammatkin bisnessuunnitelmat päättyivät mahalaskuun. Jos jotain saatiin rakennettua tai remontoitua, liiketoiminta kärvisteli pahasti tappiollisena. Käsitykseni Suomen kuumeisesti odottamista venäläisistä investoinneista ja venäläisten bisnesihmisten liiketoiminnan tuloksellisuudesta muokkautui nopeasti äärimmäisen kriittiseksi. Siihen vaikutti myös Venäjä-kokemukseni perusteella muutenkin synkäksi muotoutunut käsitykseni naapurimaan bisnes- ja muusta kulttuurista.

Olen seurannut Venäjää 1990-luvulta lähtien, ja ennen koronapandemiaa ja hyökkäyssotaa vietin siellä paljon aikaa sekä työn merkeissä että vapaa-ajalla nauttien kulttuuritarjonnasta ja Suomesta poikkeavasta ilmapiiristä: Venäjä oli äärimmäisen yllätyksellinen ja mielenkiintoinen. Maan hallinnon suhteen sen sijaan olin enimmäkseen menettänyt toivoni, ja Vladimir Putinin noustua valtaan vähäkin toivo hiipui. Korruptio, lahjonta, yri-tyskaappaukset, kiristykset, väärennetty kirjanpito, nepotismi, vallanpitäjien toimien salailu, tilauksesta tehdyt viranomais-tarkastukset, valtavat elintasoerot, ihmisoikeuksien loukkaukset, ruplaromahdukset ja muut talouskriisit, turvallisuuspalvelujen

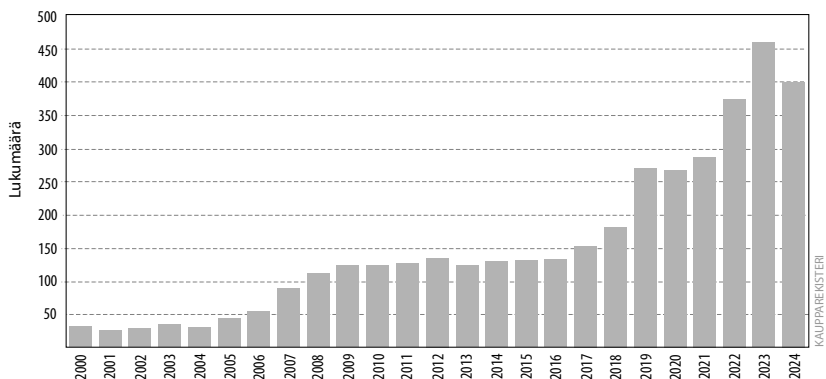
valta ja monet muut ongelmat tulivat jatkuvasti vastaan mitä moninaisimmissa ja aina vain räikeämmissä muodoissa.

Venäjä oli minusta niin arvaamaton ja ennakoimaton, etten olisi ikimaailmassa uskaltanut sijoittaa euroakaan mihinkään bisnes-hankkeeseen itärajan takana, saati venäläisten Suomen-hankkeisiin. Ihmettelin ja myös ihailin niitä rohkeita riskinottajia, jotka uskalsivat lähteä Venäjän-markkinoille ja yhteistoimintaan venäläisten kanssa. Jaksoin myös ihmetellä suomalaisten kaunistelevia lausuntoja Venäjän bisneskulttuurista. Jokainen haastattelemani Venäjällä toiminut bisnesihminen kyllä tunnusti, että Venäjällä on korruptiota. Samaan hengenvetoon he kuitenkin kirkkain silmin väittivät, etteivät olleet itse joutuneet sen kanssa tekemisiin tai eivät ainakaan koskaan itse olleet lahjuksia saaneet tai maksaneet. Kiusaantuneista ilmeistä tai kiemurtelevista vastauksista saattoi joskus päätellä, että totuus ehkä oli toinen.

Minusta oli erikoista, ettei Venäjän korruptiokissaa koskaan nostettu Suomessa pöydälle ja tunnustettu sen koko yhteiskunnan läpäisevää vaikutusta. Yhtä lailla silmät ummistettiin siltä,

Venäjän kansalaisten Suomeen perustamat yhtiöt

Perustettujen yhtiöiden lukumäärä 2000–2024

että Kremlin sisäpiirillä ja turvallisuuspalveluilla on sormensa pe-
lissä ja mahdollisuus vaikuttaa kaikkeen merkittävään taloudelli-
seen toimintaan Venäjällä.

Olen valinnut tähän kirjaan muutamia esimerkkitapauksia, jotka
kuvaavat Venäjän eliittiin tavalla tai toisella kuuluvien bisnesihmisten
kiinteistökauppoja ja liiketoimia Suomessa. Otos on valitettavan
pieni – kertomisen arvoisia vastaavia tarinoita olisi Suomessa
lukemattomia. Toisaalta jokainen tapaus on monimutkainen ja
monenlaisia yhtiöitä, henkilöitä ja hankkeita sisältävä ja sellaisena
nähdäkseni auttaa valottamaan ilmiön keskeisiä piirteitä.

Varakkaat venäläiset eivät Suomessa ole lakanneet olemasta
venäläisiä, vaan he ovat tuoneet mukanaan omat liiketoiminta- ja
muut tapansa. Tällaisia erityispiirteitä ovat äveriäiden venäläisten
mutkikkaat keskinäiset yhteydet yli valtiorajojen ja toisaalta hei-
dän yhteytensä myös Kremliin tai sen läheisyyteen. Verkostojen
laajuus ja monimutkaisuus hämmentää, sillä täysin yllättävät tahot
voivat liittyä toisiinsa erilaisten henkilö-, yritys- tai hankeyhteyk-
sien kautta. Kokonaisuuden hahmottaminen tuntuu lähes mah-
dottomalta.

Kirjani sankarit eivät investoinneistaan tai yhtiöistään huoli-
matta ole juurikaan viettäneet aikaa kantasuomalaisten kanssa,
eivätkä he ole opiskelleet suomea. He ovat tyypillisesti ostaneet
kiinteistökauppa-, kirjanpito- ja muut palvelut Suomeen asettuneil-
ta maanmiehiltään ja -naisiltaan ja asentaneet huviloidensa katolle
lautasantennin voidakseen katsoa Venäjän televisiota. Vaikka he
ovat saattaneet viettää paljonkin aikaa Suomessa oleskelulupien
turvin, he ovat jatkaneet liiketoimintaansa entiseen tapaan myös
Venäjällä ja olleet tekemisissä lähes pelkästään venäläisen tuttava-
piirinsä kanssa. Suomen palvelut kyllä kelpaavat heille, ja esimer-
kiksi heidän jälkikasvunsa on voinut saada Suomessa ilmaisen
koulutuksen sekä EU-oleskeluluvan tai -kansalaisuuden.

Esittelemäni venäläiset ovat syntyneet ja kasvaneet Suomes-
ta täysin poikkeavassa yhteiskunnassa. He eivät keskimäärin ole
mitään länsimaissa ihailtuja self made maneja ja nyrkit savessa
pienessä pajassaan aluksi ahertaneita yrittäjiä, jotka kovalla työllä
ja nerokkailla liikeideoilla olisivat rakentaneet suuren bisneksen
ja rikastuneet. Venäläiset varakkaat ihmiset toki voivat myös olla,
ja usein ovatkin, erittäin älykkäitä, ahkeria, korkeasti koulutettu-
ja ja ehkä myös alansa eteviä asiantuntijoita. Mutta näillä ominai-
suuksilla ei ole Venäjällä mitään arvoa ilman oikeanlaista suhde-
verkostoa. Kaikilla todella varakkailta venäläisillä on taustallaan
runsaasti niin sanottua hallinnollista resurssia, mikä käytännössä
tarkoittaa yhteyksiä Venäjän valtioon ja pääsyä jotakin kautta val-
tion varoihin.

Neuvostoliiton jälkeisellä Venäjällä liiketoiminnassa ja muus-
sakin elämässä ovat menestyneet karkeasti yleistäen ne, joilla on
hyvät verkostot, jotka ovat tarpeeksi ahneita ja kekseliäitä ja jotka
eivät vieroksu korruptiota, lahjontaa ja huijaamista. Tilaisuudet
on Venäjällä käytettävä hyväkseen periaatteella ”jos minä en va-
rasta, joku toinen tekee sen”. Uutiset Venäjällä ovat koko ajan
täynnä tarinoita bisnes- ja virkaihmisistä, poliitikoista ja muista
merkkihenkilöistä, jotka ovat jääneet kiinni kuka mistäkin kup-
rusta. Muistammehan esimerkiksi vuodelta 2016 tapauksen, jossa
korruption vastaisen viraston korkean virkamiehen kotoa löytyi
123 miljoonaa dollaria käteistä rahaa. Joulukuussa 2024 Kurskin
alueen kehitysyrityksen pääjohtaja pidätettiin, koska hän oli kähvel-
tänyt reippaan määrän budjettivaroja, jotka oli varattu kaupungin
linnoittamiseen Ukrainan joukkoja vastaan. Juuri ennen pidätys-
tään pääjohtaja oli ehtinyt saada ansiomerkin panoksestaan alueen
puolustuksen vahvistamisessa.

Vaikutusvaltaisten ja varakkaiden venäläisten maailmaa voi kuva-
ta Venäjän kattavana ja maan eliitin kautta myös sen ulkopuolelle

ulottuvana vallan, bisneksen ja rahavirtojen hämähäkinverkkona, jonka keskellä on Kreml. Mitä lähemmäksi verkon keskustaa pääsee, sitä parempiin asemiin yrityksissä, ministeriöissä, kaupunkien hallinnossa, yliopistoissa, tullissa, kouluissa, museoissa, säätiöissä, yhdistyksissä tai muissa Kremlin ohjauksessa olevissa valtiollisissa tai näennäisesti yksityisissä organisaatioissa on mahdollista päästä, ja sitä suurempiin rahavirtoihin on pääsy. Vallan keskuksessa Moskovassa on parhaat apajat, mutta lojaaleille on tarjolla mukavia asemia ympäri Venäjää Sotšista Arkangeliin ja Omskista Magadaniin, suurilla ja pienillä paikkakunnilla.

Verkostossa pysyminen luonnollisesti edellyttää lojaaliutta vallanpitäjille, sillä – Helsingin yliopiston Aleksanteri-instituutin professori Vladimir Gelmanin ajatusta Venäjän huonon hallinnon järjestelmästä lainaten – valtio on rakennettu maksimoimaan vallassa olevan pienen eliitin taloudellinen hyöty. Kärjekkäästi sanottuna hämähäkinverkkoon pääseminen antaa lojaaleille mahdollisuuden varastaa venäläisten veronmaksajien varoja, ja verkon keskustassa voit varastaa eniten. Venäjää ei turhaan ole kutsuttu kleptokratiaksi.

Hämähäkinverkon tarkoitus ei ole kuitenkaan vain hyödyttää jäseniään henkilökohtaisesti. Sen perimmäinen tarkoitus on Venäjän vallanpitäjien taloudellisten, poliittisten, kulttuuristen ja sotilaallisten intressien palveleminen. Haastatteleman tiedusteluasiantuntija, joka työnsä vuoksi halusi pysyä nimettömänä, sanoi maailman olevan Kremlin etupiirijattelussa suurvaltojen pelilauta. Siinä Venäjän puskurivyöhykettä ovat kaikki valtiot Bulgariasta Romanian, Moldovan, Ukrainan, Montenegron, Serbian, Tšekin, Slovakian, Puolan ja Baltian maiden kautta Suomeen. Näillä pienillä kansallisvaltioilla ei Venäjän näkökulmasta ole oikeutta itseenäiseen päätöksentekoon, vaan ne joko hyvällä tai pahalla joutuvat jonkun suurvallan etupiiriin ja vasalleiksi. Ajatus jonkun Itä-Euroopan valtion aidosta suvereeniudesta ja oikeudesta määrätä omista asioistaan on Kremlille mahdoton. Venäjän hallinnon tahto

on aina ollut kaventaa etupiirimaidensa suvereniteettia taloudellisin, poliittisin, kulttuurisin ja viime kädessä sotilaallisin keinoin. Tiedusteluasiantuntijan mukaan tästä on ollut kysymys Ukrainan sodassa – ja tästä on hänen mukaansa kysymys myös siinä, miksi venäläisten liike- ja muut toimet Suomessa saattavat olla ongelmallisia tai vaarallisia.

Kremlin hämähäkinverkon perusteella voi piirrellä yritys- ja vaikutusvaltakaavioita, mutta on muistettava, että taustalla on aina konkreettisia ihmisiä. Tyypillinen hämähäkinverkon vaikutusvaltainen venäläinen liikemies ei ole Sergei Lavrovin kaltainen öykkäröivää gangsteria muistuttava hahmo, vaan huomattavat resurssit omaava supliikki pukumies. Ensisijaisesti Venäjä vaikuttaa etupiirimaihinsa joviaalien edustajiensa kautta, joiden houkuttelemana jopa entiset suomalaiset huippupoliitikot ovat löytäneet itsensä Kremlin sisäpiiriväen seurasta lobbaamassa Gazprom-jätin hallinnoimaa Nord Stream -kaasuputkea ja istumassa Sberbank-pankin hallituksen kokouksissa. Vaikutusvaltaiset venäläiset osaavat vetää oikeista naruista ja hivellä heille hyödyllisten suomalaisten itsetuntoa. Tunne kuulumisesta vaikutusvaltaiseen sisäpiiriin ja toki myös pankkitilin kasvava saldo näyttävät olleen helppoja konsteja pyörittää jopa suomalaiset ex-pääministerit yhä autoritaarisemman ja aggressiivisemmän naapurin palvelijoiksi.

Taustakeskusteluissa tiedusteluun ja Venäjän politiikkaan perehtyneet asiantuntijat ovat muistuttaneet minua siitä, ettei Venäjä millään näillä toimillaan tavoittele kansainvälisen luottamuksen lisäämistä, vuoropuhelun edistämistä tai kriisejä ehkäisevää keskinäisriippuvuutta. Kyse on puhtaasti Venäjä-riippuvuuksien rakentamisesta ja Venäjän etupiirinään pitämien naapurivaltioiden suvereniteetin kaventamisesta. Taloudellisten ja poliittisten siteiden luomisen ohella Venäjä on rakentanut riippuvuuksia kulttuurisilla ja rauhan oloissa solmituilla sotilaallisilla yhteyksillä. Kreml ei tavoittele yhteistä hyvää tai yhteistä etua, vaan omaa etuaan.

Venäjän ajattelussa ja maailmanjärjestyksessä tämä ei ole millään tavalla väärin tai moraalitonta sen enempää kuin venäläisessä ajattelussa on väärin valehdella hyvän asian puolesta.

Kirjaa kirjoittaessani olen käynyt uudestaan läpi omia ja kollegoiden vuosikymmenten varrella kirjoittamia juttuja venäläisten kiinteistökaupoista ja yritystoiminnasta Suomessa, ja olen muistellut lukemattomia Venäjän-vierailujani, tapaamisiani ja keskustelujani venäläisten yrittäjien ja heidän asiainhoitajiensa kanssa sekä käyntejäni venäläisten kiinteistöillä. Kirjaa tehdessä vastaani on tullut myös kokonaan uusia yllättäviä tapauksia, kuten kaksoiselämää viettänyt venäläis-suomalainen kaksoisprofessori. Välillä olen hymähdellyt, välillä olen nauranut katketakseni esimerkiksi äkkipikaiselle Tahkon tatteihin rakastuneelle hierojaoligarkin apulaiselle. Välillä olen kuitenkin ollut myös tyrmistynyt ja jopa kauhuissani, sillä ökyvenäläisten liiketaloudellisesti onnettomissa bisneshankkeissa on nähdäkseni Suomen näkökulmasta piillyt myös erilaisia turvallisuusriskejä.

Ökyvenäläiset on vastaanottanut kiltti, hyväntahtoinen ja naiivi Suomi, joka on uskonut kaikkien tulijoiden omaksuvan Suomen arvot ja pelisäännöt ja olevan liikkeellä aito liiketoiminta ja yhteinen hyvä mielessään. Usko ei horjunut, vaikka Venäjän kaikki toimet todistivat muuta. Sääntöpohjaiseen maailmanjärjestykseen ja oikeusvaltioperiaatteisiin nojaava avoin, tasa-arvoinen ja demokraattinen luottamusyhteiskunta Suomi on loputtoman kärsivällisesti uskonut muun Euroopan unionin tavoin edistävänsä Venäjän demokratisoitumista huolimatta siitä, että kaikki merkit ovat viitanneet päinvastaiseen kehitykseen.

GAZPROM-MIESTEN, VEROPARATIISIYHTIÖIDEN JA KAUPUNKISODAN TAISTELUTANNER

Saimaan rannan psykiatrisesta sairaalasta Etelä-Karjalassa tuli kovan onnen hotelli, jonka suuret bisnessuunnitelmat romahtivat ja venäläiset omistajat katosivat.

Lattioille on kinostunut pieniä valkoisia muovikuulia, vähän nuppineulan päätä isompia.

Seinät, lattiat ja katot ovat kuoriutuneet paljaaksi betoniksi, joka on saanut koristeekseen tägejä ja töhryjä. Käytävillä on hämärää, sillä lamput ja sähköjohdot on revitty irti seinistä ja katoista. Entisen ravintolasalin ikkunat ovat vain muisto, ja jäljellä ovat pelkät aukot kesätuulen vapaasti henkäillä. Entiset hotellihuoneet on riisuttu kaikista elämän merkeistä, eikä kylpyhuoneissa ole enää tietoaakaan wc-istuimista tai lavuaareista. Rakennuksesta on jäljellä vain luuranko.

Siellä täällä käytäväseinien paljaaseen betoniin on töhryjen ohella spreijattu teksti ”hotellinvalloitus”.

Suuresta hylätystä kiinteistöstä syrjäisessä kylämiljöössä Saimaan rannalla on tullut paikallisten ilmakeula-aseharrastajien leikkipaikka ja kaupunkisodan näyttämö. Kuvitteellisen taistelun

tantereen käytäville on pystytetty esteitä ja seinäkkeitä, joiden takana voi lymytä piilossa vihollisilta tai sylkeä aseestaan heitä kohti muovikuulia. Pihamaalla seisoo vanha pakettiauto ovet selällään ja metallitynnyreitä vieressään ilmeisesti tarjoamassa vaihtelua ja lisäulottuvuuksia aikuisten sotaleikkeihin.

Ympäriällä levittäytyy kymmenen hehtaaria kaunista ja koske-
matonta monimuotoista metsää ikihonkineen ja lehtipuineen, ja jyrkän mäen alla on satoja metrejä kiinteistöön kuuluvaa Saimaan rantaa. Rantaan johtavat rappuset ovat paikoin lahonneet. Rinteessä voi nähdä vielä jäänteitä polun vierustan kivetyistä penkereistä ja puukaiteen reunustamasta polusta, jonka varrella on ollut tulipaikka. Kansallisarkiston Finna-kuva-arkistossa on samasta paikasta vuonna 1973 otettu kesäinen valokuva¹. Siinä taitavasti rakennetut kivipengerrykset ovat ehjät, eikä kasvillisuus ole vallannut puhtaan vaaleana hohtavaa hiekkapolkua. Rinteeseen rakennetulla tasan-
teella ollut tulipaikka on ehjä ja siisti. Taustalla siintää psykiatrisen sairaalan 1950-lukua henkivä rapattu päärakennus.

Kun jatkan matkaa alas kohti rantaa, vastaan tulee ulkoilijoiden käyttämiä polkuja. Rannassa on lahonnut venevaja, ja kauempana rantametsikössä pilkottaa hylätty rantasauna. Sen pihapiirissä on sekalaista rojua ja yksinäinen Saimaalle katsova muovituoli. Venäläisten tiettävästi 2000-luvulla rakennuttama sauna näyttää viimeistelemättömältä, sillä esimerkiksi listoituksia puuttuu. Sauna on kuitenkin joskus ollut käytössä. Suomen- ja venäjänkieliset kyltit kertovat, missä on miesten ja missä naisten sauna ja miten niissä pitää käyttäytyä. Oleskelutilan komerossa on vanhoja *Uutisvuoksi*-lehtiä lähes kahden vuosikymmenen takaa.

”Joutsenon kunnan alueella tulevan Pellisenrannan B-mielisairaalan rakennustyöt on nyt saatu alulle. Sairaalan rakennuttajana on Imatran kauppala ja sen ympäristökuntien muodostama kuntainliitto.” Pikkuruinen yhden palstan uutinen oli *Helsingin Sanomissa*

syyskuun alussa 1957.² Syksyllä 1958 sairaala ja henkilökunnan asuntola valmistuivat kauniille paikalle Saimaan rantaan jyrkästi viettävän mäen päälle, keskelle maalaiskylää, ja sinne rekrytoitiin työntekijöitä. ”Mielisairaanhoidaja-ulkotyönohjaajan virka Joutsenrannan sairaalassa julistetaan asianmukaisen koulutuksen saaneiden mieshenkilöiden haettavaksi”, ilmoitti kuntainliiton liittohallitus marraskuussa 1961³. Sairaala ehti toimia kolmisen vuosikymmentä, ennen kuin se lakkautettiin ja kiinteistö vuonna 1988 laitettiin myyntiin. ”Kiinteistö sopii hoitolaitokseksi, koulutuskeskukseksi, lomakodiksi yms.”, kerrottiin myynti-ilmoituksessa.⁴

Pellisenrannan sairaalakiinteistön osti vuonna 1989 lappeenrantalainen K-kauppias Pauli Matikainen ja remontoi sen hotelliksi. Potilashuoneista tuli hotellihuoneita ja morsiussviitti, alakerran aulatilasta Saimaalle katsova ruokaravintola ja kellarikerrokseen pubi. Mutta tuskin hotelli ehti avautua, kun Suomi jo syöksyi talouslamaan. Matikainen myi kiinteistön jo vuonna 1991 toiselle yrittäjälle.⁵ Pian Joutsenranta kuitenkin ajautui konkurssiin, ja kaupparekisteritietojen mukaan kiinteistön omistanut Saimaan Joutsen -yhtiö siirtyi vuonna 1992 velkojana olleen Suomen Työväen Säästöpankin eli STS-pankin omistukseen. Vuonna 1993 Joutsenrannasta tuli yksi vasta perustetun Arsenal-roskapankin roskista. Arsenal hallinnoi Suomen Säästöpankin ongelmaluottoja ja realisoi laman jäljiltä pankille vakuuksina jäänyttä kiinteistöomaisuutta.⁶ Pankin toimitusjohtajana ollut Jarmo Matinlassi muisteli minulle alkuvuodesta 2024 roskakiinteistöjen olleen yleisestikin hyvin vaikeita realisoida, mutta erityisen vaikeaa oli realisoida syrjäistä ja korjausta kaivannutta sairaala-hotellia, vaikka se kauniilla paikalla sijaitsikin.

Joutsenrannassa oli vuokralaisena pitkin 1990-lukua joitakin suomalaisia hotelliyrittäjiä, mutta liiketoiminta kaatui aina talous- ja muihin vaikeuksiin. Arsenalin toiminta ajettiin 1990-luvun lopulla alas, ja yhtiön hallussa ollut kiinteistöomaisuus, myös Joutsenranta,

siirrettiin uudelle valtion Kapiteeli-kiinteistöyhtiölle. Vuoden 1999 joulukuussa Joutsenrannan omistanut kiinteistöyhtiö asetettiin selvitystilaan, ja kaupparekisteritietojen mukaan sen selvitysmieheksi tuli päijäthämäläisen asianajotoimiston omistaja. Hänen aikanaan Joutsenrannalle löytyi idästä kaivattu uusi omistaja.

Suomalaisille kelpaamaton Joutsenranta oli ensimmäisiä suuria venäläisten hankkimia hyljeksittyjä suomalaiskiinteistöjä, vaikka kiinteistöä välittänyt Huoneistovisio-yhtiö ei etukäteen uskonut ostajan löytyvän Venäjältä. Sen sijaan välittäjä luonnehti ostajakandidaattien etsimistä rajan takaa ajan haaskaukseksi. ”Voidaan vain kysyä, miten monta kiinteistökauppaa sieltä on lopulta suurista puheista huolimatta saatu. Kyllä pääkaupunkiseudulla ja muual- lakin Suomessa olevat arvokiinteistöt ovat edelleen suomalaisten omistuksessa”, totesi välittäjä kesällä 2000.⁷

Mutta toisin kävi. ”Joutsenranta myytiin venäläisille”, otsikoi *Joutseno*-paikallislehti marraskuussa 2000⁸. Ostaja oli helmikuussa 1995 Lappeenrannassa perustettu Saimaan Rakennusmateriaali-yhtiö, jonka toimialoihin kuuluivat kaupparekisteri-ilmoituksen mukaan sulassa sovussa niin puunjalostus, rakentaminen kuin soittinten ja kosmetiikan myynti.

Saimaan Rakennusmateriaalin taustalla olivat Etelä-Karjalassa 1990-luvun alkupuolelta lähtien liikkuneet pietarilaiset, vuonna 1957 syntynyt Mihail Genin ja vuonna 1960 syntynyt Irina Genina. Aluksi kaupparekisteriin oli ilmoitettu osakkaiksi Irina Genina ja kaksi pietarilaista naista, jotka ilmoittivat työskentelevänsä johtajana ja insinöörinä. Lisäksi osakkaina oli kaksi pietarilaismiestä, jotka ilmoittivat olevansa tullipäälliköitä. Yhtiön prokura eli toimivaltuus oli Mihail Geninillä. Muutaman vuoden kuluttua muut venäläiset kuitenkin jäivät pois yhtiöstä, ja ainoiksi osakkaiksi jäivät Geninit. Aluksi heidän Suomen-osoitteekseen oli kaupparekisterissä ilmoitettu vanha omakotitalo Lappeenrannan keskus-

tan ulkopuolella, kunnes vuonna 1997 se vaihtui omakotitaloon Taipalsaarella, Lappeenrannan naapurikunnassa. Vuonna 2004 Joutsenrannan kiinteistöyhtiön hallitukseen tuli myös Geninien silloin 19-vuotias Dmitri-poika, jonka osoite oli Helsingissä.

Miten ja mistä Geninit löytyivät Joutsenrannan omistajiksi? Arsenalin tai Kapiteelin ihmisillä ei ollut asiasta enää mitään mielikuvaa. ”Venäläisten kanssa en kyllä muista tehneeni ensimmäistäkään kauppaa”, kertoi minulle Arsenalissa työskennellyt Pekka Vainio, joka oli myös Joutsenrannan kiinteistöyhtiön hallituksessa. Selvitysmiehenä olleelta päijäthämäläiseltä mieheltä asiasta ei voi kysyä, sillä hän on jo edesmennyt.

Lapissakin 1980-luvulla matkailubisnestä tehnyt yrittäjä Lauri Säynäjäkangas oli 1990-luvun alussa jonkin aikaa Joutsenrannassa hotelliyrittäjänä, mutta liiketoiminta kaatui muun muassa liian suuriksi osoittautuneisiin henkilöstökuluihin. Kun jututin Säynäjäkangasta kesällä 2024, hän kertoi tutustuneensa Mihail Geniniin 1990-luvulla Venäjän puunhankintabisneksessä. Jo nuoruudessaan metsätöissä ollut Säynäjäkangas hankki tuolloin Venäjältä metsiä, joita hän hakkasi ja toi sitten puuta Suomeen UPM:lle ja Stora Ensolle. Näissä liiketoimissa Säynäjäkangas yhytti niin ikään itäpuun tuonnissa häärineen Geninin. Säynäjäkankaalle Genin oli sanonut olevansa varsinaiselta ammatiltaan muurari. ”Kerran kun kävin Joutsenrannassa, siellä oli hirveä kasa tiiliä. Kysyin, että mihin näitä tarvitaan. Genin sanoi, että kun hän on muurari, niin hän ajatteli ryhtyä muuraamaan”, Säynäjäkangas kertoi. Hän ei ollut koskaan kysynyt, miksi Geninit aikoinaan päätyivät Suomeen. Säynäjäkankaalle ei kuitenkaan jäänyt kovin hyvää kuvaa Mihail Geninistä. ”Genin on sellainen venäläinen bisnesmies. Niitä oli täällä paljon siihen aikaan. Se oli kiero kuin korkkiruuvi.” Saimaan Rakennusmateriaali -yhtiön liiketoiminta koostui Säynäjäkankaan tietämän mukaan muuraus- ja remonttitöistä sekä puun trokaamisesta eli välittämisestä Venäjältä Suomeen.

Geninien monialayhtiö ei tilinpäätöstietojen valossa ainakaan 2000-luvulla ollut menestystarina, mutta vielä kehnommin menestyi heidän hotellibisneksensä, jota he yrittivät pyörittää uudelleen avatussa Joutsenrannassa. Kiinteistöyhtiön oli oletettavasti tarkoitus saada vuokratuottoja Joutsenranta-liiketoimintayhtiön majoitus- ja ravintolatoiminnasta, mutta satunnaisesti pyörinyt bisnes ei kattanut edes juoksevia kuluja, ja molemmat yhtiöt taikoivat tappiota. Jostain kuitenkin ilmestyi satoja tuhansia euroja rahaa, jolla Geninit rahoittivat kituvaa hotelliliiketoimintaa. Se, mistä rahat tulivat, on arvoitus. Geninit saivat jopa yhteiskunnalta hienoista apua bisneksiinsä. Kaakkois-Suomen ely-keskuksen myöntämä yhteensä 49 000 euron kehittämisavustus vuosina 2001–2004 ei kuitenkaan tuonut lohtua ankeisiin talouslukuihin⁹.

Geninien yrittäjäpariskunta oli ja on suurelle yleisölle täysin tuntematon. En ollut koskaan nähnyt heistä yhtään haastattelua, eivätkä he muutenkaan ole olleet julkisuudessa sen enempää paikallisessa mediassa kuin muutenkaan. Heitä ei löydy sosiaalisesta mediasta, eikä heille ole julkisia puhelinnumeroita.

Geninien poika Dmitri sen sijaan on ollut aktiivinen esimerkiksi LinkedInissä. Siellä hän kertoo käyneensä Helsingissä Suomalaisen yhteiskoulun sekä suorittaneensa Pariisin Amerikkalaisessa yliopistossa rahoitusalan kandidaatin tutkinnon ja kaupallisia opintoja yhdysvaltalaisissa yliopistoissa. Genin myös kertoo olleensa Pohjola Corporate Finance -pankissa investointipankkiirina.

Sitten Genin kokeili yrittäjyyttä, ja vuonna 2013 *Helsingin Sanomat* kertoi hänen Nordic Hug -nimisen startup-yhtiönsä kehittämästä kosketusnäytön puhdistuspyyhkeiden puhdistusaineesta. Sitä Genin oli päässyt esittelemään jopa Suomen ja Venäjän pääministereille Jyrki Kataiselle (kok) ja Dmitri Medvedeville. Genin kertoi tuolloin *Helsingin Sanomille* tulleensa Suomeen teini-iässä ja opiskelleensa myöhemmin Ranskassa. Hän kehui aloittelevan

yrittäjän Suomessa saamaa tukea ja ihmisten helppoa lähestyttävyyttä. Genin kertoi esimerkiksi päässeensä tiedustelemaan silloiselta Eurooppa- ja ulkomaankauppaministeri Alexander Stubbilta (kok), voisiko hän lähteä mukaan tuleville vienninedistämismatkoille.¹⁰ Nordic Hug -liiketoiminta ei kuitenkaan näytä lähteneen lentoon, ja Linkedinin mukaan Genin oli vuonna 2015 siirtynyt saksalaiseen sijoitusyhtiöön tutkimusanalyttikoksi.

En tavoittanut Mihail ja Irina Geniniä kertomaan historiastaan Suomessa ja Joutsenrannassa, mutta tavoitin Dmitri Geninin puhelimeen kesällä 2024. Hän kertoi vanhempiensa olleen eläkkeellä vuodesta 2014 lähtien eli siitä lähtien, kun Venäjä miehitti Krimin ja Venäjä-liiketoiminnalle alettiin asettaa pakotteita. Genin myös kertoi vanhempiensa tavoittelemisen olevan turhaa: Mihail ja Irina Genin eivät hänen mukaansa halunneet puhua toimittajille tai tietokirjojen tekijöille. Dmitri Genin kuitenkin kertoi, että hänen vanhempansa olivat ihastuneet Suomeen 1990-luvun alussa mökkeilijöinä ja sittemmin yrittäjinä. Joutsenrantaan heitä vetivät kaunis luonto ja Saimaa. ”Venäläisten turistien määrä Itä-Suomessa kasvoi, ja kun Joutsenranta tuli myyntiin, se oli hyvä kohde. Ensimmäisenä ideana oli rakentaa urheiluvammojen kuntoutukseen erikoistunut keskus. Me tunsimme henkilön, jolla oli sellainen keskus Pietarissa. Mutta se ajatus ei lähtenyt käyntiin”, kertoi Dmitri Genin.

Geninien aikana Joutsenranta oli muutaman vuoden tavallisen hotellina, ja Dmitri Genin kertoo itsekin olleensa siellä kesätoissa esimerkiksi vastaanotossa. Päätoimisesti Joutsenrannan asioita hoiti Geninien palkkaama lappeenrantalaisnainen¹¹. Hotellin menestys oli kuitenkin kehno, ja se oli välillä auki ja välillä kiinni niin, että paikkakuntalaisetkaan eivät tienneet, mikä tilanne oli. Lopullisesti Joutsenranta sulkeutui vuoden 2004 lopussa. Kun kaupunki yritti tavoitella omistajia, se veti vesiperän. Kukaan ei edes tuntunut tietävän, kenen hallussa kiinteistö oli. Kun